

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI YOSHLAR SIYOSATI VA SPORT VAZIRLIGI

**JISMONIY TARBIYA VA SPORT BO‘YICHA MUTAXASSISLARNI QAYTA
TAYYORLASH VA MALAKASINI OSHIRISH INSTITUTI
SAMARQAND FILIALI**

“HARAKATLI O‘YINLAR VA UNI O‘QITISH USLUBIYATI”

MODULI BO‘YICHA

**“Jismoniy tarbiya fani o‘qituvchisi” yo‘nalishi bo‘yicha umumiy o‘rta ta’lim muassasalari
pedagog kadrlarni malakasini oshirish kursi uchun**

O‘qituvchi: Tangirov Zoir Xujakulovich

2-MAVZU: Sport turlari elementlaridan tashkil topgan harakatli o'yinlar

REJA:

1.1.

O'quvchilarning yoshiga mos sport turlari elementlaridan tashkil topgan harakatli o'yinlarni tanlash va o'rgatish

1.2.

Harakatli o'yinlar orqali o'quvchilarda ahloqiy sifatlarni shakillantirish

1.3.

Harakatli o'yinlar yordamida sport turlari elementlarini o'rgatish

2. 1. O'quvchilar yoshiga mos sport turlari elementlaridan tashkil topgan harakatli o'yinlar

O'yinlarning tasnifi.

O'yin nima?

yoki Siz o'yinning nimaligini bilasizmi?,

Qanday o'yinlar sizga yoqadi?.

Darhaqiqat bunday savollar qanchalik ko'p va g'alati tuyulmasin, har bir inson o'yinni o'zlaricha talqin qiladilar. Yuqoridagi qator savollarga javob topish uchun, avvalo, o'zbek tilida nashr qilingan lug'atlarga murojaat qilamiz. O'yin, motiv natijasida emas, balki shu jarayonning o'zidan iborat faoliyat turi. Kishilik jamiyati tarixida o'yin sehrgarlik, diniy marosim va boshqalar bilan qo'shib ketgan: sport, harbiy va boshqa mashqlar, san'at (ayniqsa, uning ijro shakllari) bilan uzviy bog'langan.

“U kim? Bu nima?” - o‘yini haqida “Bolalar entsiklopediyasi”da quyidagicha ta‘riflanadi: “Qachonlardir, o‘tmishdoshlarimiz ov yoki jangga jo‘nashdan oldin **jangovor raqs** va o‘yinlar tashkil etishgan, **nishonga olishda, chaqqonlik va kuch sinashda** musobaqalar uyushtirishgan”. Bunday mashqlar ularga **dushman ustidan** g‘alaba qozonishga ham yordam bergan.

Siz katta bo‘lganizda kim bo‘lishingizdan qat’iy nazar - shifokor yoki shofyormi, operator yoki o‘qituvchi yoki sinovchi - uchuvchimi, foydali, hushchaqchaq, qiziqarli o‘yinlarga albatta, zarurat sezasiz”, deb izoh berilgan.

O‘yin haqidagi yanada aniqroq ma’lumotni “O‘zbek tilining izohli lug‘ati”dan

- 1. Ko‘ngil ochish, dam olish maqsadida qilinadigan erkin harakat yoki mashg‘ulot. Bolalar o‘yini, loy o‘yini, ermak uchun loydan turli narsalar yasash.
- 2. Boshqalar bilan musobaqa qilish uchun ma’lum qoidalar asosida o‘tkaziladigan mashg‘ulot va shu kabilar.

O‘yin

“O‘yin” tushunchasi go‘dakning **shiqildoq** bilan bajariladigan oddiy harakatlardan tortib, **sport turida** (**basketbol, gimnastika, kurash va shu kabilar**) amalga oshiriladigan jismoniy faoliyatlarni o‘z ichiga oladi. O‘yin shartli qo‘yilgan maqsadga erishish uchun qaratilgan faoliyatdir. O‘yinda qandaydir **moddiy boyliklar** ishlab chiqilmaydi.

O‘zbekiston xalqi deganda respublikada yashovchi yalpi aholi tushunilsa yoki **o‘zbek xalq o‘yinlari deganda** faqat **o‘zbek xalqiga** tegishli bo‘lgan **o‘yinlarni** tushunmoq joizdir.

Bunda milliy o‘zbek o‘yinlarining umumiy miqdori, bilimdonlarning fikricha 3-5 mingdan kam emas.

“Uloq” (ko‘pkari) o‘yini chorvadorlar orasida keng tarqalgan ekan. **Chorvadorlar orasida** “ko‘pkari” (uloq), “Jo‘n koptok”, “Chim koptok”, “Podachi” kabi o‘yinlar o‘ynalgan (ko‘pgina sharq xalqlarida, jumladan, o‘zbek chorvadorlari orasida keng tarqalgan. “Chim koptok” o‘yini asosida hozirgi vaqtda butun dunyoda o‘ynalayotgan “Chim ustida xokkey” sport turi vujudga kelgan).

2. Harakatli o‘yinlar orqali o‘quvchilarda ahloqiy sifatlarni shakllantirish

Qadimiy tarbiya tizimidan boshlab harakatli o‘yinlardan shaxsni har tomonlama jismoniy va ma’naviy shakllantirish vositasi sifatida keng foydalanilgan. Muqaddam **pedagogik fikr namoyondalari** o‘yinning tarbiyaviy ahamiyatini g‘oyat ziyraklik bilan fahmlashgan. Ular har qanday vaziyatga nisbatan o‘yin vaqtida bolalarning **xulq-atvorlarini bilib olish**, ularning **salbiy va ijobiy** sifatlarini osonroq aniqlash, noo‘rin harakatlarni bartaraf etishning yaxshiroq choralarini qo‘llash mumkin deb hisoblashgan. Shuning uchun o‘sha davrlardayoq bolalarning **yosh xususiyatlarini inobatga olib**, ularga mos o‘yinlarni tanlash masalasi qo‘yilgan.

Harakatli o‘yinni asosiy mazmuni turli-tuman harakatlar va o‘ynovchilarning harakati hisoblanadi. Ularni to‘g‘ri boshqarishda **yurak–qon tomir tizimiga, mushak, nafas olish** va organizimning boshqa tizimlariga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Harakatli o‘yinlar xar doim his-tuyg‘uni ifodalaydi. O‘yinni tanlash, eng avvalo, mashg‘ulot oldiga qo‘yilgan vazifa bo‘ladi.

Chunki uni aniqlashda, **instruktor** bolalarning yosh xususiyatlarini, ularning rivojlanishini, jismoniy tayyorgarligini, **bolalar sonini** va o‘yinni o‘tkazish sharoitini hisobga oladi. Harakatli o‘yinlarda **3 dan 300 tagigacha** kishi qatnashish mumkin.

O‘yin tarbiyalash va xordiq chiqarish vositalaridan biri. O‘yin insoiiyatning butun tarixi mobaynida diniy marosim, harbiy va boshqa mashqlar, shuningdek, san’at ayniqsa uning ijro shakllari bilan qo‘shilib kelgan.

Odanzod tarixining dastlabki davrlarida o‘yinlar hayotda muhim o‘rin tutgan. O‘yinlar yordamida insoniyat o‘sgan, ulg‘aygan, chiniqqan, jismonan baquv vat bo‘lgan, aqlan-ruhan rivojlangan, ma’naviy kamol toptan.

Harakatli o‘yinlarni maktab o‘quvchilarida jismoniy rivojlanishida ta’siri

Harakatli o‘yinlar bolalarning jismoniy jihatdan yaxshi o‘nib o‘sishlariga salomatliklari yaxshilanishiga, chiniqishlariga, organizimlarning va umumiy ish qobiliyatlarining yanada mustahkamlashga yordam beradi.

3. Harakatli o‘yinlar yordamida sport turlari elementlarini o‘rgatish

**E'TIBORINGIZ
UCHUN RAHMAT!**

